По конфіскаті — другий наклад.

Ч. 70 (10.453). Львів, неділя 29. березня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Нач. Редактор приймає від 10—11 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунія 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 дол.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 сот.

„Визначна індивідуальність".

Хоч проф. Ст. Грабскі ще перед обняттям портфелю міністра освіти був все ідеольоґічним, а в останніх часах і фактичним керманичем того міністерства, на що між иншим вказує порада премієра Владислава Грабского, дана делєґації українського й білоруського клюбу, щоби з домаганням продовження речинця шкільного плебісциту звернулися до його брата, — то формально номінації

на міністра освіти доконано доперва 25. п. м. Всевладна реакційна правиця, роблячи деякі формальні і скромні уступки невгомонному Ґуґутові, одночасно піддала його під твердий вплив і кураторію

„Газета Варшавска", центральний орган ендеції, спиняючись на номінації проф. Ст. Грабского, зазначує, що він увійшов до кабінету свого брата, не як представник вшехпольків, але як „фаховець", як „визначна індивідуальність", як „знаменитий керманич справ освіти й виховання". Премієр Вл. Грабскі, що з успіхом уже другий рік репрезентує „твердий курс" і „сильну руку", покликав до кабінету свого брата, бо та твердість є видно родинною прикметою, семейним „добром" родини Грабских.

Таким чином від 26. ц. м. проф. Ст. Грабскі вже не лише ідеольоґічно, але й формально та фактично кермує справами освіти й виховання в Польщі. А є справді оригінальним типом з ґалєрії аморального „mocn-ого człowiek-а", дійсно визначною індивідуальністю, пропаґатором і виконавцем гасла: „національний інтерес понад все!"

Перебуваючи в Римі у звязку зі справою конкордату, теперішній міністр висловився в однім товаристві на запит одного журналіста на тему польської політики супроти національних меншостей, що до 25 літ в Польщі не буде вже жадних національних меншостей. А щоби його невірно не зрозуміли, додав, що всі національні меншості будуть засимільовані, спольонізовані. І це доведе до вирішення тієї проблеми, а не те, що вони зірвуть звязки з Польщею. Журналіст, одержавши таку відповідь, висловив свій сумнів, чи при такій політиці у відношенні до непольських народів до 25 літ ще істнуватиме Польща—як державний орґанізм. Та у відповідь на цю замітку наступила глуха мовчанка. А це тому — додамо — що польські націоналісти взагалі, а проф. Стан. Грабскі зокрема вище ставить істнування й розріст великої нації від істнування держави. Держава є тільки одною з форм життя нації. І по його ідеольоґічним напрямкам має рацію істнування тільки велика суцільно національна держава, або жадна. Колиж якась нація не в силі сама створити великодержави, то повинна до того ужити як матеріяла, як погній відломки—менші чи більші — инших народів, стоплюючи їх шляхом денаціоналізації в одну, в даному випадку польську націю. А колиб держава як орґанізація в тих або инших причин стояла на перепоні цій зоольоґічній ідеї (пожертя слабшого сильнійшим), то краще в імя величі нації пожертвувати державою.

Таким є світогляд цеї визначної індивідуальности, такі заповіди проповідує цей „mocny człowiek".

Годиться обєктивно признати, що новий міністр освіти є індивідуальністю суцільною, ясно зазначеною, маркантною, що він не криється зі своїми думками і поглядами, але висловлює їх з рідкою відвагою і щирістю.

проф. Грабскі конструує собі й відповідні позитивні твердження, як нпр. „фактом є, що українського народу сьогодня (? !) нема, а Українці є тільки одною з русинських партій". Правда, з цього твердження не можна зрозуміти, чи нема лише Українців, які є „одною з русинських партій", чи нема й „Русинів", яких одною з партій є Українці. Льоґічно виходило би, що нема тільки українського народу, але за те є „русинський" чи „руський" нарід. Та в одній зі своїх статтей посередно твердить проф. Грабскі, що й „руського" чи „русинського" народу, себ-то нації нема, а є тільки греко-католики, православні і „тутешні", безіменні, без традиції й національної свідомости, а тому „про денаціоналізацію там (на українській національній території) когонебудь в користь Польщі не можна поважно говорити. Бо не можна денаціоналізувати того, хто не має національної свідомости, хто є лише „тутешнім". А з цього ясний і льоґічний висновок, що „помилкою було би дальше вдержування окремих руських державних шкіл. Державна школа з правила повинна бути польською"...

На такій „фільософії" зродився „компроміс" проф. Грабского, „компроміс", який на чолове місце видвигає „асиміляційний вплив польської культури".

і з цього ідеольоґічного джерела стихійно ринула й теза про „спільну" школу „в імя принципу єднання і лучення для згідного співжиття населення національно-мішаних земель", теза, що лягла в основу „деяких постанов про орґанізацію шкільництва" на українській і білоруській національній території.

Так представляється, ця „визначна індивідуальність", цей „фаховець", знаменитий керманич справ освіти й виховання в межах Польщі. Єдиною, головною і провідною метою цеї індивідуальности є якнайскорше і найґрунтовнійше спольонізувати „креси". В тому напрямку проявлялася досі і проявлятиметься дальше діяльність проф. Грабского, на тій основі виростатиме ще більше і вище його індивідуальність.

Ф. Ф.

Інтеліґенція і село.

Польські демаґоґи з Пяста, Визволення, Звйонзку Людового і Хлопского взялися за баламучення наших селян перед сподіваними виборами. В Галичині на перше місце вибиваються пястівці та бриліівці. На всяких влаштовуваних ними зборах і вічах голосять вони крайно демаґоґічні та брехливі гасла. При допомозі таких, колідуючих нераз із карним кодексом кличів, вони направду можуть присднати для себе частину нашого менше свідомого селянства.

Наш селянин, прибитий нині нуждою та горем, визискуваний та кривджений всіми до тої міри, що для нього дуже легко впасти жертвою ще й політичного визиску, жертвою несумлінної демаґоґії та грубого обману. Нині нашим селянством так мало хто опікується, що він може повірити всякому пройдисвітові, як що той в гарних словах змалює рай на землі. А вони, ці польські демаґоґи ґрають не тільки на його соціяльних, але й на національних струнах. На його очах вони не спиняються навіть перед неґацією польської державности і ще більше. Зовсім слушно пише на ту тему львівська „Воля Народа":

„Для позискання селян вони часто проголошують на вічах такі резолюційні промови, що за кожне їх слово наш брат гнив би роками в тюрмі".

Додамо, що за такі промови попав би в тюрму не тільки кожний український громадянин але навіть український посол а за ними всі ті, що слухали таких промов.

Польські демаґоґи звиваються і рухаються — а щож ми на те? Наша не менше від селянства збідована інтеліґенція попала в інерцію та апатію. Воно й не диво! Бож ніхто инший тільки названі польські демаґоґи від ряду літ старалися і до нині намагаються вбити клин між український народ та його інтеліґенцію. Цеж вони не цуралися ні терору ні концентраційних таборів, ні тюрми а все для того, щоби її стероризувати та зломити. Частинно вони свою мету осягнули. Наслідком загального вичерпання

значна частина тої інтеліґенції цілковито відсахнулася від всякої участи в громадському життю. Цю обставину взялися використовувати народні вороги. Вони від терору перейшли до аґітації. Ту нещасну інтеліґенцію обкидують нині болотом, сіють до неї недовіря серед широких мас селянства.

Для українського інтеліґента остала альтернатива: або добути собі працею серед свого народу давне провідне становище в ньому або з резиґнацією погодитися на те, щоби

демаґоґи опанували цілковито все народні настрої та повернули їх проти українського інтеліґента. До цього останнього він ніяк допустити не може. Цілі останні десятиліття працювала наша інтеліґенція над народом. Вона підготовила його до світлого моменту визвольної боротьби. Багато-багато українських інтеліґентів умірало разом зі селянством та на його очах на полях боротьби. Народ вірив своїй інтеліґенції, народ йшов за нею, бо вона його не обманювала. І він це знав. Він знав, що його інтеліґенція кість із кости і кров від крови його, бо вона з нього вийшла.

Українська інтеліґенція це народня інтеліґенція. І вона не може і не сміє допустити до того, щоби на її народі допускалися всяких болючих експериментів

Очевидно, що з демаґоґією польських пройдисвітів боротися важко. В ній їх не тільки не можна перелицитувати але навіть їй дорівняти. А неможливе це не тільки з чисто поліційних та карних мотивів, але й з инших далеко важнійших. Український інтеліґент вже нераз доказав,

Та ніколи не доказав український інтеліґент того, щоби він працював для народу несумлінно та безвідповідально. За свою працю він все ніс відповідальність, все мав її почуття. Ніколи не вів народу на з гори обраховані авантюри та невдачі, ніколи не спроваджував на нього нещастя та лихоліття.

А через те й тепер не може він поборювати польських пройдисвітів їхніми засобами. Він може спаралїжувати всю їхню шкідливу роботу тільки систематичною, буденною, рівночасно затяжною працею серед народу і на всіх ділянках народнього життя. Тільки таким чином здобуде собі українська інтеліґенція наново прихильність, симпатію та довіря свого народу. Як це наступить, то вплив ворожих елєментів сам собою спаралїжується.

Українська інтеліґенція мусить перевести розумний поділ праці між собою. Освіта, кооперація, господарство для одних, політика і політична боротьба для других. Політикою та політичним вихованням мас можуть займатися тільки вільні незалежені люде, але освітою кооперацією і господарством усі.

Країна пора вийти з апатії та регенерувати свої сили та енергію. В імя не тільки загально-народніх але може ще більше в імя своїх власних інтересів інтелігенція мусить йти `в народ, мусить нести для нього світло знання і культури. Вона мусить ревіндикувати для себе серед широких народніх мас те саме місце, яке займала перед війною та в часі творення української державности. Без цього народ махне рукою на неї та прийде над нею до денного порядку.

Нині вже навіть деякі „наші“ політичні групи та гурти стараються прискорити той процес виеліміновання інтелігенції від всякого впливу на маси. Вони роблять це тому, бо бачать застрашаючу інерцію значної її частини навіть на полі чисто культурної праці. Ось що пише на цю тему цитована вгорі „Воля народу“ (ч. 230):

„Наша ціль дорогою дійсною пізнання вказати народнім масам шлях боротьби за економічне і соціяльне визволення, за новий порядок праці на світі, за землю, за волю, за освіту для всіх... Не маємо також страху признатися, що велика часть т. зв. інтелігенції не хоче працювати в рядах „Волі народа“... Хиба ми можемо жалувати за такою інтелігенцією, що нема її в наших рядах? Сам нарід відвертається нині від неї“...

Якщо „Воля Народа“ направду хоче для народу волі та добра то чи не стала вона на хибному становищі, чи не вийшла з помилкового заложення?

Що значна частина нашої інтелігенції стала інертною — це факт. І це ми вважаємо суспільною раною. Всяку рану слід лікувати, гоїти а не розятрювати. А „Воля Народа“ саме хоче її ще більше ятрити сіючи між народом недовіря та упередження до всьої інтелігенції, хоч не стоїть під не дуже то й виразним прапором „Волі Народа“. Коли її редактори до того ще й голосять пізнання правди, то воно не було би згідне з нею твердити, що народ зможе обійтися без „такої“ інтелігенції, що не з „Волею Народа“. Той останньої чи не за мало, щоби спараліжувати хоч би ті всі шкідливі впливи та ту шкідливу роботу, яка йде від ворожих польських демагогів, а про яку так розумно відзивається таж „Воля Народа“.

Ясно, що „Воля Народа“ має право трактувати цю справу як хоче і як їй подобається. Та ми не без права підати в сумнів деякі її правди. Розєднанням народу з його інтелігенцією ми ні не скріпимося ні не відіпремо ворожого наступу. Через те такий клич „Волі Народа“ вийде тільки на користь ворогам.

Наша інтелігенція мусить остаточно здати собі справу зі свого положення в народі, мусить застановитися над своїм майбутнім. І саме в імя того майбутнього підняти велику своїм обсягом але рівночасно й дрібничкову в буденному життю працю над народом і серед нього.

В. М.

У. С. Р. Р.

Тиждень селянської преси.

З нагоди пятилітнього ювилею харківської „Селянської Правди“, Президія Всеукраїнського Виконавчого Комітету рішила перевести по всій Україні „тиждень селянської преси“ від 20. до 27. березня, в цілі приєднання максимального числа передплатників для українських селянських часописів.

Україна на закордонних виставах.

Відповідні установи у Харкові постановили взяти участь у виставі друкарських шкіл у Фльоренції й у мистецькій виставі в Парижі. Для участи в артистичних виступах на виставі в Парижі Україна вишле 10 артистів і письменників. (Б. ч. 54, 7. III. 1925).

Незаможники серед студентства київських шкіл.

При київських вищих школах (Вузах) істнує 21 секція незаможних студентів, які числять 2/63 студентів незаможників, в тім з Київської губ. 1113, а решта припадає на інші губ. Жінок серед цього незаможницького студентства 308, колишніх червоноармійців 568, комсомольців 221, комуністів 154. („Б.“ 5. III.).

Весняні надії фашизму.

Шестиліття його істнування.

Точно тиждень тому, 22-го березня, Рим святкував шесті роковини оснування фашизму — fascio di combattimento. Італійці, майстри у вуличних маніфестаціях, єднали цей день з першою появою сіньора Муссоліні, по його довшій недузі, перед народньою масою. Точно в 12 год. ідеольог фашистів появився на бальконі Palazzo Chigi (міністр. закорд. справ), без плаща, не вважаючи на холодні березневі подуви, ще блідий та втомлений. Він звернувся з короткою поетичною промовою до маніфестуючої, радісної юрби, обіцюючи їй незабаром гарну світлу погоду себто повне здійснення своєї програми. По ньому, генеральний секретар партії Farinacci, змалював коротку історію фашистівського руху. Одночасно головна агенція видала комунікат, перший від 6-ох тижнів, про поворот диктатора до праці, яка почнеться 28-го ц. м. засіданням кабінету, першим від хвилини занедужання Муссоліні.

Як бачимо, передбачення, будімто фашизм передасть державну керму в руки конституційної, нормальної влади не здійснились. Муссоліні не має наміру зійти зі сцени і не вважає своєї ролі закінченою. Підземельна політична кріза в Італії не скінчилась: виїмкові закони піддержують на далі виїмковий, перехідний стан. Але фашизм тримається силою, що завела спокій серед революційного настрою воюючих партій. Авторитет диктатури черпає свою силу з факту, що попередні політики зробили надто багато помилок і захитали власним авторитетом в очах маси, втомленої вічним хвилюванням партійної боротьби. Суспільність часто добачує спасення в диктатурі, коли лякається ще гіршого: анархії. Та так само хутко вона бажає повороту до давнього нормального стану, коли бачить, що запанувала рівновага.

Минулого року, безпосередно по вбивстві соціялістичного посла Маттеоті, можна було сподіватись звороту до нової орієнтації. Визначні ліберали відокремились від більшости і виступили в обороні повороту до конституційного ладу; давні „комбатанти“ відвернулись від фашизму; опозиційні партії згуртувались з метою спільної акції; сам Муссоліні виявив бажання „нормалізації“. Одначе нормалізація не прийшла. Крайні елементи фашизму завжили своїм впливом на політиці Муссоліні. З другого боку групи опозиції помилковою тактикою і розбіжністю поглядів утратили можливість впливу, виступивши демонстраційно з парляменту. Партії, які відкидають революційні засоби боротьби і не мають безпосереднього контакту з народньою масою тратять грунт під ногами, коли зрікаються єдиної арени своєї діяльности: — парляменту. Покидаючи цю арену, опозиційні партії влекшили завдання фашистам.

Таким робом — єдину перспективу політичної кризи в Італії: перехід до нормалізації втрачено. Замісць приневолити фашизм приноровлюватись до реальних домагань кожної днини, змінено його партійну вразливість. На місце давнішого націоналістичного напрямку прийшов у фашизмі вплив лівих елементів. Генеральний секретар партії заявив чванькувато, що корму не до вподоби свобода, яку дає фашизм — мусить їй підчинитись.

Можна лякатись, чи критичний момент з виступом опозиційних партій не повториться: А коли вони не повторять своїх помилок, завдяки яким Муссоліні вийшов переможцем, хто зна, чи легко буде загладити конфлікт парляментськими засобами. Диктатура навіть найсильнішої партії не може накидати своєї волі всьому народові. Головно в закордонній політиці (як на це вказує сумний інцидент з Мальтою) державна політика мусить бути незалежна від партійних амбіцій та плянів. Фанатичні однодумці Муссоліні можуть йому принести більше шкоди як його вороги. Вміти в пору зійти зі сцени це рідкий секрет найбільших артистів — у театрі та в житті.

М. Р.

Смерть Керзона і французька преса.

(Від власного кореспондента.)

Париж, 23. III.

Смерть Керзона, цього впертого ворога французької експанзії на континенті, не могла не викликати великих відгуків у паризькій пресі. Ці відгуки є характеристичні для сучасної фази французько-англійських взаємин і тому вважаємо не зайвим передати їх українському читачеві.

Коли всі паризькі часописи з одного боку одностайні у ствердженні факту, що в особі Керзона зійшла зі сцени найманкантніша постать англійської традиційної політики, то з другого вони також одностайні в змаганню підкреслити франкофобію Керзона, при чому кожна газета шукає причину цієї франкофобії в якихось спеціяльних джерелах, не бажаючи признати грунтовну ріжницю інтересів французької і англійської політики.

„Попереде всього льорд Керзон був великим Англійцем — пише „Ere Nouvelle“ — „постать сильна й пануюча, що грала виключну ролю на протязі останніх десяти років. Керзон був типом британського аристократа і консерватора, гордим своєю расою й впертим оборонцем недоторканости наймогутнішої імперії. Запеклий ворог модерних ідей він ненавидів Робітничу партію, читаємо в „Information“.

Для „Humanite“ Керзон є одночасно „одним з чемпіонів імперіялізму та одним з найжорстокіших ворогів робітничого світа“.

„Завжди він вважав себе витвореним з вищої матерії. Його самовита поведінка дала йому назву „maitre d'hôtel“ Господа Бога“ іронізує de Gebari в „Intrasigeant“, але на цім зупинялися його симпатії. Він був гіпнотизований ідеєю політичної й економічної експанзії Британії на всьому світі і тому не хотів занадто могутньої Франції. Він є одним з несвідомих (sic! І. Б.) авторів зросту сили Німеччини“. „Він ненавидів нас тому, що завидував нам — міркує „L'oeuvre“. „Керзон саботував консервативну політику кабінету Бонар-Лоу і Болдвина так, як руйнував ліберальну політику Л. Джорджа. До останніх днів вплив Керзона був направлений проти нас“.

„Переконаний ворог нашої справи“ запевнює нас Pertinax в „Echo de Paris“.

„В дійсности — підкреслюють „Liberte“, „Gaulois“, „L'oeuvre“, — він був лише фанатиком англійської величности; Керзон почав свою карєру, як секретар і учень льорда Salisbury в добу, коли Царгород і Дарданелі панували на европейській дипльоматичній шахівниці в добу Фашоди*), коли британська маса далеко не була франкофільською“. „Правда — додає „L' Homme libre“ — з того часу володів Едуард VII. і була „Entente cordiale“, але все це пройшло у відсутности віце-короля Індії (Керзона). Він запевняв, що є приятелем Франції, а на ділі він любив лише нашу Турен**), наші норманські пейзажі, спрят наших селян, чар нашої літератури, багацтва наших музеїв, — „Після війни — пояснює „Petit Journal“ — Керзон знов став віцекоролем Індії. В його очах вся Европа була незначною силою, його увага звернулася на кемалістів і більшевиків. Його думки були заняті Делі та Каїром, а не Берліном і Кельном“. Ось ці амбіції на Сході — додає „Figaro“ диктували Керзонові його европейську політику: утримати рівновагу між Францією і Німеччиною“. „Найкраще, що можна сказати про нього — запевняє Saint-Brice в „Journal“ — це те, що він дав змогу Л. Джорджові розвинути всі його помилки. Його імя звязане з ганебною політикою, що скомпромітувала мир на сході. Його провід в For. Office це один з найтрудніших періодів у франко-англійських взаєминах“.

Лихо для Франції лише в тім, що не всі Англійці називають ганебною таку політику, яка у своїх змаганнях до підтримання величі британської Імперії не завжди йде рука в руку з Французами.

Ільчо Борщак.

*) Фашода — місце в Африці, через яке в 1904 р. ледве не дійшло до війни між Англією і Францією.

**) Гарна провінція Франції.

Шкільний плебісцит.

Снятинщина.

Поради пана старости.

(Завале). Війт Прокіп Лакуста заявив батькам дітей у шкільному віці, що він не буде удостовірювати власноручности підписів на деклараціях, бо він був у старости, а староста казав, аби ті, що хочуть вносити декларації, занесли їх до того, котрий їм їх дав.

„Пан презес“ та магістратські поліцаї.

(Снятин.) У магістраті люде підписують декларації, але їм не звертають їх назад, бо кажуть, що „пан презес“ мусить питати делегатів і доперва пізнійше підпише. Люде ждуть, а магістратські поліцаї грозять, що раз на завше матимуть науку ті, котрим захотілося декларації.

Бучаччина.

Поліція і наказні війти.

(Монастириська.) За ініціятивою Кружка УПТ-ва в Монастириськах тутешні українські селяне надзвичайно живо заінтересувалися шкільною акцією, даючи доказ великого розуміння ваги рідної школи.

Не оглядаючися на перешкоди зі сторони поліції та наказних війтів значна частина тутешніх громад підписала декларації у шкільній справі. Як радісний обяв треба підчеркнути, що з громад, в яких поліція насильно повідбирала від людей попідписувані вже декларації, зголошувалися до Монастириськ старі люде, а навіть в однім випадку хлопчина сирота в шкільнім віці, з просьбою підписати їх на заяві, щоби в їх школі вчили по українськи.

Захоплення українського населення в плебісцитовій акції викликало нагінку зі сторони державної поліції і наказних війтів, які погрозами а то й насильним відбиранням підписаних декларацій старалися спинити плебісцитову акцію. І так поліціянт зі станиці Комарівка явився дня 9 ц. м. в мешканню 80-кількалітнього декана о. Сонецького з Велесніва і грозив зробленням „ужитку“, коли не перестане займатися шкільними деклараціями. В Лядськім явився був рівнож державний поліціянт з тої самої станиці і відібравши від одного з господарів підписані вже декларації подер їх, грозячи переслідуванням тих громадян, які посміли би декларації знов підписувати. В Слобідці Болшовецькій і в Коваліівці наказні війти Міхал Миндловскі і Кароль Ябловскі відмовилися удостовірювати підписи на деклараціях. А вже найбільше старається прислужитися комендант поліції з Устя Зеленого — з роду Українець — який особисто швендяється по селах своєї округи і страшить людей переслідуванням і карами за підписування деклярацій. Також наказний війт з Красієва, Андрусь Кухар, відмовився удостовірення підписів на деклараціях.

Проти всіх висше наведених осіб внесено донесення до компетентних властей, а для піддержання тутешніх громадян в їх запалі для загальної справи скликано в Монастириськах дня 8. ц. м. довірочну нараду в Народнім Домі, на якій при битком заповненій салі, пояснив присутнім д-р Василь Банд потребу і значіння рідної школи та постанови шкільного закону, почім всі присутні одноголосно постановили перевести шкільну акцію в тутешній судовій окрузі не оглядаючись на ніякі переслідування.

В громадах, в яких війти відмовили удостовірювати підписи на деклараціях удостовірюються ті підписи в суді. І навіть не зважаючи на погані дороги і значне віддалення від Монастириськ не жалують селяне труду і численно являються, щоб сповнити свій добре зрозумілий громадянський обовязок.

Не читав закону!

(Кулирівка, пов. Ланцут). Війт села Кулирівки, повіт Ланцут, відмовився легалізувати підписи на деклараціях. Українці пішли з заявленням до старости. Який був їх здивування, коли почули від старости, що він ще не читав закону, тому ще рай не може робити жадних розпоряджень. У відповідь на це вислано телеграму з жалобою до міністра Тугута і союзного кабінету з просьбою інтервенції.

Мостищина.

Надужиття наказних війтів.

В селі Ганьковичах урядує як громадський писар Ян Вінярскі. Тому, що в громаді находиться лише 7 дітей в шкільнім віці латинського обряду, взявся Ян Віняркі на спосіб і вимагтив від жінок підписи на це, що вони домагаються трутки на мощі. В дійсности підписали жінки декларації, що вони домагаються введення до народньої школи в Ганьковичах польської мови. Цей підступ він зробив із жінками: Марією Семко (муж в Америці), Анною Осідач (вдова), Анною 1-о Довош 2-о Роман, Анною Мисліцькою, женою, якої муж є дома, Марією Мисліцькою (вдова), Марією Михалик (вдова) і Марією Кеїть (вдова).

Рівнож в сусідній громаді *Мешалгичі* наказний війт Міхал Осідач робить труд-ности батькам, які хочуть легалізувати підписи на декляраціях, вибріхуючись, що бувім то не має часу на виповнення свого обовязку, а коли інтересенти являються у нього в хаті і домагаються легалізації, тоді він просто тікає.

В селі Радиничах наказний війт Антін Дзюбанкі побирав за ствердження власноручности підписів на деклараціях від кожної особи по 30 сот.

В Баличах наказний війт Михайло Томків утрудняє вношення шкільних деклерацій в цей спосіб, що вимагає від батьків витягів із дневників шкільних дітей, які ходять до школи. — дальше домагається від них, аби приводили своїх дітей до нього, бо він, як висловився „chce się na nich popatrzeć“, а дальше заявив, що при підписуванню декляраций мусить бути присутний функціонар поліції. Домагався цього від Петра Шельонга, Івана Міщишина, Адама Хоми і Евстахія Бочарського.

Самоволя наказьного війта.

(Поморяни, повіт Зборів). Дня 15. березня н. р. громадський комісар Кендзерський відмовив ствердження власноручности підписів на шкільних деклараціях з жаданнєм української мови навчання в школі громадянам Василеві Павликові, Василеві Гупалові, Іванові Пульчикові й иншим.

„Політика“.

(Озірна, повіт Зборів). Громадський комісар Ковальскі (Поляк) відмовив ствердження підписів на шкільних деклараціях з жаданнєм української мови навчання громадянам Петрові Вовк, Теклі Іванців, Насті Вовк і иншим за те, що вони не вміють писати, кажучи, що перше хай навчаться писати, а потім будуть бавитися в політику.

Тою дорогою запитують згадані громадяне, чи жадання учення їх дітей в матірній мові є політикою, і чи комісар Ковальскі є покликаний до розсуджування тої справи.

Війт своє, а жандарм своє.

(Підгоиів, повіт Бібрка.) Громадський комісар Иосип Сеньків обіцяв стверджувати підписи на деклараціях і казав батькам зійтись з деклараціями на один день, але постерунковий з Миколаєва п. Сікора сконфіскував всі декларації.

З концертової салі.

Наддніпрянський Хор Дм. Котка.

Пищучи справоздання з концертів хору Дм. Котка з минулого тижня, треба по правді зачати від його перших виступів у Львові. Наслідком непорозуміння в справі музичного реферату в ріжних часописах не появилися тоді з тих концертів (за винятком „Нового Часу“) ніякі рецензійні замітки. Хоча це прикрий факт, а проте він не був висловом легковажного відношення до тих концертів з боку редакцій ані з боку музичних рецензентів, живото-дом кажучи, ті концерти не були першими й останніми, з яких не було рецензійних заміток.

Підчас коли хор Дм. Котка, обїзджаючи спершу всі більші і менші міста Галичини мусів спершу здобувати собі добру „марку“ і довіря публики — (здобував його всюди, що правда, після першої відспіваної пісні), то у Львові стрінувся він з зацікавленням, якого не зазнав мабуть ніякий перший його виступ на провінції. А в саля за тим прийшло й оправдання цього зацікавлення і підтвердження вісток, які доходили до нас з провінції. Перед нами станув незначний числом та богатий небуваними у нас цінностями хор. Незвичайно гарні свіжі і сильні, здібні до всяких нюансів голоси (воно самозрозуміла передумова успіхів всякого хору) не були одинокою прикметою, яка зразу заполонила авдиторію. — Нам заімпонувала перш усього ця майже змеханізована зорганізованість і бездоганна дисципліна хору, завдяки яким голосові прикмети хору могли виступити в повнім блеску. І коли з одного боку ми повіявали, як ті люде, які вийшли в поза таборових дротів і зачинали свою працю в голоді і холоді з пятном перенесених тяжких терпінь на своїх душах, могли вкласти в свої пісні ще стільки світла — радости а то і питомого українського гумору, так з другої сторони ми зрозуміли, що саме ті дроти, голод і холод поставили їх в примусове положення: „або залізна організація і дисципліна або загвда.“ Та всеж такі свідоцтвом незвичайної сили духа тих людей є факт, що вони мусіли в таких тяжких умовинах викресати з себе стільки почуття дісциплі-ни: ця їх благородна прикмета повинна нам у Галичині стати зразком.

Очевидно, трудно обговорювати зокрема кожну відспівану пісоньку. Мої замітки можуть обмежитися лише до начеркнення більш загального враження з виступів хору і до кількох заміток на цю тему. Основний тон — основні краски тих вражінь є безперечно гармонійні і приємні, отже і слова загальної оцінки мусять бути справді теплі, повні нетаєного признання. Те, чого нераз так тяжко приходиться добувати з наших хорів, почули ми як щось самозрозуміле, майже природне. Велика спроможність динамічних ефектів, негайні переходи з форта до піяніссима і навпаки, легкість у фразуванню, повна свобода у досягненню хоч би найскорійшого темпа, майже органова протяжність звукова у видержуванню довгих тонів, одночасно подиву гідна непомітність у виміновуванню віддиху поодинокими групами співаків і точність у виконуванню вказівок диригента — ось головні прикмети хору Дм. Котка. Це прикмети високо вартісні, а для нас Галичан тим більше повчаючі, бо вони нам при всій нашій незаперечній любові до співу далекі: нам саме брак дисциплінованости й зорганізованости. Одначе попри слова великого і щирого признання під адресою хору Дмитра Котка мушу докинути і кілька уваг на будуче.

Всі згадані цінні прикмети хору не є все належно і відповідно використані. Здавалось би, що хор з такими ідеальними технічними даними повинен дати ідеальну інтерпретацію співаних творів. На жаль не можна цього сказати про кожну відспівану пісню. Правда, інтерпретація може бути нераз ріжна але добра, та ніколи вона не може посунутися поза межі зачеркнені чи то музичною структурою даного твору чи то змістом слова і музики. Інтерпретація Надди. Хору деяких творів як цілости, або нераз частинно деяких фраз чи слів, була нераз негацією їх правдивого змісту: коли візьмемо під увагу нпр. зміст пісні Людкевича: „Сонце вже сховалось за високі гори — тихо все дрімає — ліс діброва бори...“ — так це немов якась музична акварель, прислонена серпанком вечірнього настрою. Чиж можна пісню з таким змістом слова і музики співати у швидкому темпі?

Чиж слова „дзвіночок там чути“ вимагають forte? Слідуюче повторення в pianissimo дає тільки доказ, що хор зуміє заспівати і на такий лад, але не виправдує нічим попереднього неумісного forte. Навпаки „Щедрик“ Леонтовича, якого ефект полягає у ритмічній рухливости і пікантерії коротенького остінатого мотиву, на якого тлі пишаються коронкові мережки питомої Леонтовичеві контрапунктики, робив враження навіть дещо тяжкої в експресії Колисанки. Иноди малося враження, що диригентові місцями зовсім не залежало на якійсь інтерпретації слова, а тільки на викликанню чисто вокального ефекту. В народній пісні, яка нераз допускає такі химери й свободу інтерпретації, така практика може бути нераз оправдана, але в творах з виразною тенденцією змісту вона може цілком попсувати й добру на загал інтерпретацію. Отже це булоб одно домагання: поглиблення інтерпретації та звіндивідуалізування її у відношенню до народньої пісні й оригінальних творів авторів. Другою заміткою булоб те, щоби хор вірніше придержувався нотного тексту. Не маю тут на увазі, щоби в співаних піснях не можна було нічого змінити. Навпаки, вважаю, що в творах, які складають програми хору, є чимало „неграмотних“ місць, які просто домагаються звертушування. А проте для мене є майже загадкою, як у хорі з такою дисципліною могли вийти такі непорозуміння, як нпр. в „Жовнярі“ Вербицького, де на тлі хору h-moll — D-dur — соліст держався уперто в H-dur („вже бубон кличе в роту ставати“); так само в „Прометею“ Степенка виразне fis (в слові „прикований“) в тенорах, повторюючись з незвичайною прецізністю, не вказувалоб на випадковість. Кінцеве домагання торкалось би програми, а саме, щоби поступенно збогачувати її творами цінніщими й елімінувати з неї твори безвартні, а то й зовсім неможливі. Правда, цьому не вина управа хору, яка щойно тепер має змогу дістати кращий матеріял і запізнатися з цінніщими річами: треба признати, що в тому напрямку слідно деяку поправу. Правда також, що для ширших непросвічених мас та й із „касових“ оглядів треба нераз резиґнувати з висших артистичних аспірацій. Одначе на мою думку хорові, який зєднав собі вже таку популярність, нічого боятися: навпаки його обовязком є використати добуте довіря і змагати до вироблення смаку і повисшення музичної культури якраз у тих некритичних масах.

Кінчаючи мої щирі замітки повторенням слів — безперечного признання для хору, зазначую, що той хор своєю появою і діяльністю на галицькій землі розбудив та зелектризував наші трохи приспані співацькі аспірації, спонукуючи до аналогій і висновків.

Не можна промовчати теж великої заслуги хору поза чисто музичною стороною справи: Наддніпрянський Хор зумів заховати найширші маси нашого громадянства по цілім краю і розбудив у серцях тихже мас ще більшу любов і пошану не тільки до самої пісні, але загалом до всього що „наше!“ І хочби тільки за те належиться співакам щира і велика дяка від їхніх рідних братів з Галичини. В річницю іствування Наддніпрянського Хору Дмитра Котка, яка саме тепер припадає, складаю йому щирі бажання як найкращих успіхів в дальшій важкій, але вдячній праці.

Василь Барвінський.

Біржа.

Львів, 25. березня.

Гроші.

Амер. дол. 5·18¾, — 5·19, канад. дол 5·15¼, — 5·15½, чеські кор. 0·15½, — 0·16 леї 0·02¼, — 0·02½, франц. франк 0·27¾, — 0·28½, швайц. фр. 1·00 —1·02, анг. фунт 24·10—22·65.

Золото. 20 кор. 21.70—21·80, 20 франк. 19·60—19·80; 20 марк. 24·80—25·00; 10 руб. 26·80—27·00.

Срібло. Австр. кор. 0·44½,—0·45, 5 австр. кор. 2·26—2·28, фльорени 1·20—1·22, рубл. 1·85—1·98, рубель дрібним сріблом 0·82 —0·85.

Збіжжя.

Пшениця від 39 до 41, жито від 31 до 32, ячмінь від 31 до 33, ячмінь від 26 до 27, овес від 31 до 33.

ОСТАННІ ВІСТИ.

Резолюція про священичі платні ухвалена. Буча в соймі.

27. III. сойм прийняв у третьому читанні закон про ратифікацію конкордату. Коли в іменному голосуванні перейшла резолюція про вивінування духовенства (127 гол. за — 120 проти) на салі счинився небувалий галас, били в пульти. Маршалок не в силі був успокоїти салі. Співали „О честь вам панове!“ Коли гамір не уставав, марш. перервав засідання і скликав конвент сеніорів, на котрім ухвалили відіслати резолюції до будуж. комісії.

Напад на гол. почту у Львові.

27. III. около 8. г. веч. почтовий дяліжанс обїхав усі львівські почтові філії, заїхав на подвіря гол. почти від Сикстуської вул., щоби віддати гроші до гол. каси. Тоді до конвоєнта приступив якийсь чоловік і приложив йому дуло револьвера до грудей та велів мовчати. Тимчасом инші бандити (було їх около 6) прибігли до амбулянсу, вистрілили на пострах, забрали три мішки з грішми на суму 32.500 зол., у цьому нікльових монет около 50. кг. Але нікльові гроші були за тяжкі, тому покинули той мішок у брамі. Поліція кинулась шукати бандитів, але покищо безуспішно.

Партія Радіча визнає юґосл. державу.

Пос. Павло Радіч (брат Степана) у скупштині зясував напрямні сел. партії й відчитав в імени цілого сторонництва, отже й Ст. Радіча заяву, якою партія визнає юґославянську державу одноцілою, неподільною монархією під дин. Караджорджевичів. З цією хвилею партія зриває всякі взаємини з московським селян. інтернаціоналом, які дійсно були лише під духовим оглядом. Партія Р-ча, стоїть на ґрунті теперішньої конституції і змагатиме до ревізії лише легальними засобами.

За розвязання польського сойму.

27. III. на засіданні сойму „Визволеніє“ поставило внесення на розвязання сойму і розписання виборів до сойму 6. XII. а до сенату 13. XII.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Останнє число нашого часопису сконфісковано за передову статтю, пошматувавши її в чотирьох місцях, до заголовку включно. Цікаво, що фраза подана як заголовок, наведена у тексті, залишилась. Так само дивно те, що сконфісковано підзаголовок нашої статті, який попереднього дня не сконфісковано.

— **Заміна засуджених.** Замісць виданих радянській владі Вальского та Вечоркевича приїде до Польщі бувший польський консуль у Тифлісі адв. Лашкевич і о. проф. Уссас, член мішаної реві-дикаційної комісії.

— **Ферії варшавського сойму** тріватимуть від 4-го квітня до 22-го. Останнє засідання відбудеться ще 4-го квітня.

— **Військові вправи.** Резервісти з року 1899 та 1900 відбудуть цього року 4-тижневі вправи. Рядовики одержать поіменну карту з означенням речинця та місця: куди мають їхати. Вони мають взяти зі собою свою військову книжечку разом з мобілізаційним листком, щоби їх предкати начальникові. Звільнені від цих вправ є ті резервісти, що в 1925 р. скінчили військову службу, були звільнені з резерви або одержали постійну відпустку, що відбули вже 4-ох тижневі вправи в резерві, що є за кордоном або одержали дозвіл на виїзд. Ті, що з важних причин хотіли би відложити свої вправи на пізніше, можуть внести прохання до P.K.U., яка виставила карту покликання, але найпізнійше на 2 тижні перед речинцем, коли мають ставитись.

— **Спортовий вечір „Сокола-Батька“.** Дня 25. березня відбувся у великій салі „Народного Дому“ спортовий вечер „Сокола-Батька“, на якому можна було побачити всі майже роди новочасного спорту. Першою точкою була ревія спортовців усіх заступлених у „Соколі-Батьку“ спортів. Проф. Гайдучок не тільки пов-

сповав поодинокі роди спорту але й демонстрував їх при допомозі спортсменів. Від копаного мяча аж до лещетів все було вияснене та задемонстроване. Публика була зібрана дуже численно. З цього викладу та демонстрування зімпонувало їй та розвеселило те, що прелегент кинув ідею про те, щоби наші священики могли послугуватися лещетами при виконуванню деяких духовних функцій в таких випадках а сільські жінки, щоб уживали совгів (лижа) для комунікації зі сусідними селами чи місточками. Атракцією вечера були легко-середньо та важко атлетичні змагання під проводом нашого відомого атлета Волиниця, якому публика вчинила сердечну овацію.

— **Концертове турне.** Повідомляють нас, що на днях розпочинається концертове турне відомої рецитаторки п. Софії Федорцевої, оперового співака, могутнього геройчного тенора Михайла Голинського і знаменитого цитриста Олександра Ропицького. Цій тройці товаришитиме акомпаніяторка п. Красноперівна. Концертові точки складаються з першорядних творів. Мистецька тройця концертуватиме 21. березня в Стрию, 2. квітня в Станиславові, а опісля вибирається до Коломиї, Золочева й інших міст. Не підлягає сумніву, що наша провінціональна публика дуже прихильно й численно зустріне симпатичних концертантів.

— **Бальфур і Палестина.** Приїзд льорда Бальфура до Єрусалиму на відкриття гебрайського університету почався демонстраціями з боку магометан та християн і генеральним страйком у всій Палестині. Християне та магометане мали заборонити Бальфурові вступ до церков та святинь. Часописи вийшли в жалібно-чорних рамках. Вийшла проклямація в справі гнету магометан та християн у Палестині. Вона звернена проти особи Бальфура як головного творця жидівської держави. Палестинський конгрес заявив англійському урядові, що англ. уряд буде відповідальний за всі можливі події, підчас побуту Бальфура. План дальшої подорожі Бальфура є в тайні з огляду на приготовлення Арабів до демонстрацій.

— **Трагічна смерть.** У Відні застрілив нім. письменника та журналіста Гуго Беттауера якийсь молодець, заявляючи, що це пімста за неморальний вплив його творів на його сестру, що зійшла на манівці.

— **Доля королів.** Бувший саський король Фрідерик Август і його зять, приїхали до Відня з фальшивими пашпортами на монархістичну таємну нараду. Пашпорти були такі кепські, що поліція дізналась про їх побут. Зате вони в час виїхали.

— **Бурхливий Анунчіо.** Найбільший італійський поет Ґабріеле Анунчіо славний із свого метушливого життя, зазнав ще одної пригоди в якій ледве спас своє життя. Їдучи у моторовій лодці по озері Ґарда попав на бурю, в наслідок якої запалилась бензина. В останній хвилині вискочив поет з горіючої лодки на беріг.

— **4-літній віртуоз.** Льондон має прийдешню славу 4-літнього пяніста Джекобса, якого вислухав підчас свого побуту у Льондоні Падеревскі і пророкував йому велику карієру.

— **Траґедія найславнійшого бігуна.** Найбільший сучасний бігун, Фінляндець Паово Нурмі, званий „людиною зі сталевими нервами" перейшов у Ню-Йорку важку операцію сліпої кишки. На гадку лікарів він не зможе вже продовжувати своєї професії. Нурмі належав до справжніх чудес спортового мистецтва та природи.

— **Шевченківський концерт.** У наддніпрянськім концерті 2-го квітня в салі Народного Дому візьмуть участь іще як нас інформують, відомий скрипак проф. Москвичів і баритон В. Крижанівський. Декорують сцену артисти малярі П. Ковжун і Р. Лісовський.

— **З театру.** Львівський український театр И. Стадника повертає знова до Львова і відограє в днях: в неділю 29. п. м. о год. 3·30 попол. „Ой не ходи Грицю", вечером 7·30 год. — премієру, фарсу на 3 дії Ж. Девальєра „Німа теща" (Аконіми), в середу 1. IV п. р. о год. 4 попол. „Паливода", в четвер 2. IV. о год. 7·30 вечером, премієру, ефектовну пєсу на 4 дії Л. Андрієва „Дні нашого життя".

З судової салі.

Німа розправа „басарабіців".

В пятницю в полудне закінчилися промови оборонців, що тривали три дні. Останнім промовляв д-р Л. Ганкевич (боронить Льуолата). Голова трибуналу після останньої промови замкнув розправу та повідомив, що засуд буде проголошений в суботу 28. III. о год. 12·30 в полудне. Всі оборонці промовляли теж у відсутности обвинувачених. Про засуд напишемо докладно в завтрішньому числі.

ОПОВІСТКИ.

Український театр И. Стадника — у Львові.
Неділя 29. III. ц. р. о год. 3·30 попол. „ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ", вечером год. 7·30 — премієра „НІМА ТЕЩА" (Аконіми), фарса на 3 дії.
В середу 1. IV. ц. р. точно 4 год. попол. „ПАЛИВОДА".
В четвер, 2. IV. ц. р. год. 7·30 вечером премієра — новинка!! „ДНІ НАШОГО ЖИТТЯ", пєса на 4 дії. 1–2

Український Наддніпрянський Хор Д. Котка.
Субота 28.III. м. Сянік.
Неділя 29.III. м. Сянік. 1230 5–?

Український Театр під дир. І. Когутяка.
Заліщики, саля Нар. Дому:
Субота 28.III. МІРА ЕФРОС.
Вівторок 31.III. ПРО ЩО ТИРСА ШЕЛЕСТІЛА.
Середа 1.IV. ГЕТЬМАН МАЗЕПА.
Четвер 2.IV. (другий раз) ЧЕСНА ЗУЗАННА.
Торске, саля „Просвіти":
Неділя 29.III. НЕУДАЛИЙ РОМАНС (о год. 3. пополудни).
Устечко, саля „Просвіти":
Неділя 29.III. НАТАЛКА ПОЛТАВКА.
Товсте, саля кіна:
Неділя 29.III. ЗРАДЛИВІ МУЖЧИНИ.

Додаткові зголошення на тримісячний курс Інструкторок Українського Педагогічного Товариства у Львові Ринок ч. 10. II. п. приймається до дня 5-го квітня ц. р. По укінченню науки можуть абсольвентки одержувати посади інструкторок.
1671 1–2

Прогулька до Медової Печери заходом Т-ва „Плай" відбудеться в неділю, дня 29. березня 1925. Збірка точно о 10. год. рано при останній стації трамваю на Личаківській вулиці. Прогулька триватиме три години. Для членів даром, нечлени 50 сот. 1–1

Українське Товариство допомоги біженцям з України і їх родинам в Польщі, філія у Львові, Руська ч. 3. Урядові години: від 10 до 2 дня і від 6 до 8 вечора щоденно, по святах та неділях від 11 до 1 дня. 1–1

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає О. Костик.
Видає Видавнича Спілка „Діло".
З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10.